

МІСЦЕ МАРЖИНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розкриваються зміст, значення та основні категорії системи «витрати – випуск – прибуток», визначаються сутність і алгоритм розрахунку показників методики маржинального аналізу, а також тлумачаться поняття точки беззбитковості та зони безпеки.

Велику роль в обґрунтуванні управлінських рішень у бізнесі відіграє маржинальний аналіз, методика якого базується на вивченні співвідношення між трьома групами показників «витрати - обсяг виробництва (реалізації) – прибуток» - і прогнозування критичної і оптимальної величини кожного з цих показників при заданому значенні інших. Даний метод управлінських розрахунків називають ще аналізом беззбитковості або сприяння доходу.

В основу цієї методики покладено розподіл операційних витрат в залежності від зміни обсягу діяльності підприємства на змінні і постійні витрати і використання граничних величин. Граничні (додаткові, маржинальні) величини показують характер і швидкість зміни середніх питомих величин. Їх розраховують як різницю попередніх і наступних середніх питомих величин, пов'язаних з виробництвом додаткової одиниці продукції. У підсумку маржинальний аналіз дозволяє встановити, як змінюється середній рівень питомих показників при збільшенні (зниженні) обсягу виробництва продукції на одиницю.

Використання даної методики дозволяє більш точно обчислити вплив факторів на зміну суми прибутку і рівня рентабельності та на цій основі більш ефективно управляти процесом формування і прогнозування фінансових результатів; визначити критичний рівень обсягу виробництва (реалізації),

постійних витрат, ціни при заданій величині відповідних факторів; становити зону безпеки (зону беззбитковості) підприємства; обчислити необхідний обсяг продажів для отримання заданої величини прибутку; обґрунтувати найбільш оптимальний варіант управлінських рішень, що стосуються зміни виробничої потужності, асортименту продукції, цінової політики, варіантів обладнання, технології виробництва, придбання комплектуючих деталей та інші з метою мінімізації витрат і збільшення прибутку.

Метою будь-якої підприємницької діяльності є одержання прибутку. У ній концентрується ефект всієї господарської діяльності підприємства. Прибуток є основним власним внутрішнім фінансовим джерелом для розвитку підприємства на принципах самофінансування. Таким чином, система «витрати - випуск - прибуток» дозволяє виявити роль окремих факторів (обсягу виробництва, витрат, ціни та норми рентабельності) у формуванні прибутку і за рахунок цього забезпечити ефективне управління цим процесом. Пов'язуючи ці два орієнтири можна сказати, що маржинальний аналіз являє собою простий і ефективний механізм управління (планування, оптимізації) прибутком, на основі взаємозв'язку зазначених факторів.

Механізм управління формуванням суми прибутку підприємства з використанням системи «витрати - випуск - прибуток» побудований на її залежності («чутливості») від таких основних факторів: обсягу реалізації товарів у вартісному та натуральному вираженні; суми та рівня чистого доходу (чистої виручки від реалізації продукції, робіт і послуг); суми та рівня змінних витрат підприємства; суми постійних витрат підприємства; співвідношення постійних і змінних витрат; суми податкових платежів, здійснюваних за рахунок прибутку. Ці показники можуть розглядатися як основні фактори формування прибутку підприємства, впливаючи на які можна одержати необхідні результати.

Ще одним завданням, розв'язуваним з використання системи «витрати-випуск-прибуток» є підвищення гнучкості фінансових планів шляхом урахування можливих змін: у витратах матеріалів, праці, накладних витратах,

реалізаційних цін, в обсягах реалізації. Це істотно знижує фінансовий ризик в діяльності господарюючого суб'єкта.

Таким чином, можна зробити висновок, що система «витрати - випуск - прибуток» грає велику роль в аналізі і плануванні результатів діяльності підприємства. Заснована дана система на ряді положень, до яких відноситься поділ витрат господарюючого суб'єкта на постійні та змінні, обчислення маржинальних (граничних) величин доходу і прийняття рівності обсягів реалізації та виробництва. У відповідності з цією системою під постійними витратами розуміють ті витрати підприємства, які не залежать від обсягів виробництва підприємства. Під змінними - витрати підприємства, які змінюються разом зі зміною обсягів реалізації.

Механізм системи «витрати - випуск - прибуток» побудований на залежності прибутку підприємства, як основного цільового орієнтиру діяльності підприємства, від ряду факторів, до яких відносяться: обсяг реалізації, сума витрат підприємства, величини співвідношення постійних і змінних витрат, ціни продукції, рівня оподаткування, попиту на продукцію.

Точка беззбитковості відображає той обсяг виробництва (реалізації), при якому підприємство не має ні прибутку, ні збитків. Беззбитковий обсяг реалізації визначається відношенням величини постійних витрат підприємства до різниці між ціною одиниці продукції та змінними витратами на одиницю продукції. При цьому точка беззбитковості може мати як вартісне вимірювання, так і кількісне.

Запас міцності - величина, на яку підприємство може знизити величину виручки від реалізації при несприятливих умовах ринку та діяльність його при цьому буде залишатися прибутковою.

Аналіз беззбитковості має обмеження в застосуванні, що складається в часовому проміжку, тобто він може проводитися тільки на короткому періоді, коли залишаються без зміни суми постійних витрат і змінних на одиницю продукції. Для аналізу беззбитковості в тривалій перспективі необхідно проводити поділ періоду часу на короткі інтервали.

